

Корольова В.В.,
к.ю.н., доцент, професор кафедри
державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: viktoriyav@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>

Софина І.І.,
аспірант кафедри теорії
та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: sofynaiv@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4876-5024>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

На офіційному рівні поняття «превентивна діяльність» визначається лише в тексті Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженій Наказом МВС від 28 липня 2017 року № 6502. У ній превентивна діяльність тлумачиться як заходи, що вживаються дільничними офіцерами поліції (у подальшому – ДОП) та поліцейськими офіцерами громади (у подальшому – ПОГ) у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування.

Превентивна функція поліції полягає саме у певних діях, заходах, методах профілактики, застосованих задля перешкоджання кримінальним правопорушенням (у подальшому дане поняття і поняття злочину будуть тотожними), попередженню їх, різним негативним соціальним умовам, що виникають у суспільстві (наприклад, поширенню наркотичних засобів, творів порнографічного характеру або ж таких, що пропагують культ насильства та жорстокості), а в умовах повномасштабної війни – і попередженню державній зраді, шпигунству, дезертирству, самовільному залишенню військової частини.

В умовах повномасштабного вторгнення рф на територію України ситуація суттєво змінилася, що цілком обумовлює необхідність перегляду та вдосконалення деяких засад і підходів до здійснення превентивної діяльності органами Національної поліції. І це обумовлене наступними факторами:

1. Зміни в тенденціях протиправної активності та у структурі злочинності. За даними Національної поліції, на початку вторгнення рф, зокрема перші два місяці, в Україні спостерігалось зниження рівня злочинності (до 25 %),

а вже наприкінці квітня – на початку травня 2022 року було вже збільшення рівня злочинності, рівня окремих видів злочинів порівняно з минулими роками. Рівень тяжких та особливо тяжких злочинів, як і рівень злочинів проти власності, тоді суттєво не змінився. На воєнний час з самого початку було суттєво підвищено увагу до забезпечення публічного порядку і безпеки – запроваджено комендантську годину, вулиці населених пунктів насичені правоохоронцями та військовими. Але суттєво збільшилася кількість випадків незаконного заволодіння транспортними засобами (більше ніж на 80%), дорожньо-транспортних пригод, також на третину збільшилася кількість таких видів злочинів як шахрайство, особливо з використанням телекомунікаційних, комп'ютерних та інтернет-технологій. Істотно зросла кількість таких злочинів, як колабораційна діяльність, державна зрада, пособництво державі-агресору, шпигунство на користь країни-агресорки, дезертирство, самовільне залишення військової частини, незаконне перетинання державного кордону та мародерство.

2. Зростання міграційних потоків. Внаслідок російського військового вторгнення в Україні різко збільшилася динаміка та обсяги міграційних потоків. Люди, рятуючись від війни, намагаються знайти більш безпечні місця для проживання як в Україні, так і за її межами. Дані, які надаються українською владою, міжнародними організаціями та незалежними аналітичними центрами щодо кількості наших співвітчизників, які стали вимушеними переселенцями, різняться, втім навіть за найбільш стриманими оцінками це – просто величезні цифри. За даними Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ), кількість осіб, які станом на середину травня 2022 року вважалися внутрішньо переміщеними особами (далі – ВПО), становили приблизно 7,1 млн.

3. Збільшення кількості зброї в цивільному обігу. Протягом останніх років, як наголошують правознавці [1], в Україні один з суттєвих факторів погіршення криміногенної ситуації – відкрита демонстрація зброї та зростаюча озброєність злочинного світу. Один з логічних наслідків російської військової агресії стало суттєве зростання суспільного інтересу до зброї та попиту на неї. Воєнні дії спричинили не лише ріст підтримки легалізації зброї в суспільстві, а і значне зростання попиту на мисливську зброю, нарізну також. Експерти припускають і ріст «чорного ринку» зброї. Швейцарська організація Small Arms Survey вказує на кількість незареєстрованої зброї в Україні становить 3-6 млн одиниць [2].

4. Активізація громадянського (зокрема, волонтерського) руху. Волонтерами зараз, в умовах повномасштабного вторгнення РФ, стають не через матеріальні чи фінансові зиски, а з метою надання добровільної та безкорисної допомоги тим, хто її потребує. Однак деякі люди займаються благодійністю, а точніше імітують її, саме з корисливих мотивів, тобто з метою особистого збагачення в умовах війни. Під час війни таких «благодійників» і фейкових волонтерів стало значно більше, вони за допомогою шахрайських схем та звичайно-

го розкрадання отримують доступ до чужих фінансових коштів, гуманітарної допомоги, позбавляючи необхідної підтримки тих, хто її дійсно потребує. І така ситуація вимагає підвищеного контролю за використанням гуманітарної допомоги, організацією та функціонуванням благодійних фондів, волонтерських організацій, діяльністю окремих фізичних осіб, які збирають кошти на благодійні потреби.

5. Збільшення функціонального навантаження на поліцію. З початком війни поліції доводиться виконувати багато завдань і функцій, які раніше не були їй властиві. По-перше, досить часто ДОП та ГОП є єдиними представниками влади на деокупованих територіях, особливо в сільській місцевості; по-друге, беруть участь у стабілізаційних заходах у звільнених населених пунктах (розмінування, пошук зброї та боєприпасів, виявлення колаборантів); по-третє, сповіщення населення про повітряну тривогу через гучномовці.

Для забезпечення пристосування превентивної діяльності органів поліції до реалій війни та післявоєнних викликів необхідно:

- розробити концептуальні засади здійснення профілактичної діяльності – окремо визначити принципи, завдання та напрями такої діяльності на період воєнного часу та післявоєнного відновлення безпеки і порядку в державі;

- вдосконалити механізми взаємодії органів поліції з іншими органами публічної влади, а також громадськістю в умовах воєнного часу [3, с. 73-74] під час виконання ними завдань і функцій на деокупованих територіях;

- посилити профілактичну роботу із криміналітетом і маргіналізованими верствами населення, просто підозрілими особами, які можуть поводитись не так, як всі – наприклад, блогери; постійно слідкувати за ними;

- активізувати роботу із профілактики дитячої бездоглядності і безпритульності. Поліція зобов'язана сприяти підвищенню дисциплінованості батьків (чи осіб, які їх замінюють) у виконанні ними своїх обов'язків по догляду за дитиною та щодо її виховання;

- посилити роботу з протидії шахрайству. Особлива увага при цьому має бути приділена превентивній роботі в мережі Інтернет. Дуже відчувається значущість інноваційних процесів, що відбуваються в нашому суспільстві у зв'язку з глобальною інформатизацією, через що і виникає кібершахрайство. Це вимагає негайного створення системи протидії цьому різновиду злочинності на державному рівні. Для сучасного суспільства така проблема є доволі актуальною [4, с. 239-240];

- підвищити ефективність контролю за обігом зброї. Порушення правил дозвільної системи – різновид правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління як систему відносин, що забезпечує нормальне функціонування державних органів, порушує встановлений порядок продажу, обміну, перевезення, використання предметів та матеріалів, для яких встановлений окремий порядок користування. Вони, дані правопорушення, завдають шкоду відносинам, які забезпечують правильне функціонування дозвільної системи.

Міг би та повинен бути ухвалений Закон, що врегулював би обіг цивільної вогнепальної зброї в Україні. Автори вказували раніше, що розширення можливостей цивільного населення щодо отримання у власність вогнепальної зброї станом на сьогодні підтримує величезна кількість українців, нагальним і необхідним цей крок вважають багато дослідників, але вони ж справедливо наголошують на тому, що такі зміни мають бути заздалегідь продуманими. Як вважає Д. С. Припутень [5, с. 52], дуже чіткої та конкретної регламентації потребує реалізації контрольних повноважень поліцейськими у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї. Такі повноваження слід продублювати у Законі України «Про Національну поліцію» та у відомчих нормативно-правових актах.

Список використаних джерел:

1. Куций Я. А. Незаконний обіг зброї в Україні: поняття та проблеми вирішення. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/27317> (дата звернення: 06.10.2024).
2. Буханевич О.М. Питання використання зброї цивільними особами та отримання дозволу на придбання, зберігання та носіння зброї в умовах воєнного стану. URL: <https://ngp-ua.info/2022/10/60947> (дата звернення: 06.10.2024).
3. Барба В.Є. Нормативно-правове регулювання взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. *Lex portus*. 2018. № 3. С. 69-83.
4. Лугіна Н.А., Лучук А.М. Оптимізація правового регулювання боротьби з кібершахрайством: зарубіжний досвід і його значущість в українській практиці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 238-241.
5. Припутень Д.С. Державний контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні. *Право. UA*. 2020. № 3. С. 48-53.

